

“Ik vind het belangrijk dat kinderen online vooral een leuke tijd hebben en plezier beleven”

Na de inspirerende presentatie van Klaartje Schüngel tijdens de Medilex-Conferentie over Pesten op 13 januari j.l. (zie het kader met een deel van het verslag in REMEDIAAL jaargang 20, nummer 1) had REMEDIAAL-redacteur Arjan Krijgsman een gesprek met haar om wat dieper te kunnen ingaan op de manier waarop zij met pestproblematiek (en dan met name het cyberpesten) omgaat. Het gesprek vond plaats op 4 februari in mooiste koffiezaak van Scheveningen ('Nog een bakkie' in de Stevinstraat).

Klaartje, wil je eerst iets over je zelf vertellen? We zijn benieuwd, hoe je in de wereld van het cyberpesten bent terechtgekomen.



Eigenlijk heb ik na mijn studie Bedrijfseconomie drie verschillende carrières gehad. Ik begon in de logistiek, daarna ben ik actief geworden in coaching en training van startende ondernemers en van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Sinds 2004 ben ik me met de opkomst van social media gaan specialiseren in online reputatie en netwerken, eerst gericht op

ondernemers en later – na mijn opleiding tot mediacoach – gericht op jongeren en onderwijs.

En zo ben je ook bij het thema ‘Pesten’ terechtgekomen. Kun je uitleggen wat juist daarvoor jouw motivatie was?

Mijn sterkste drijfveer is dat kinderen/jongeren vooral plezier beleven online. Internet biedt superleuke mogelijkheden, maar heeft ook flink wat schaduwzijden. En dat plezier is vaak – zeker als er sprake is van pesten – ver te zoeken. Ik wil kinderen/jongeren ervan bewust maken wat zij kunnen aanrichten met cyberpesten; vaak hebben ze geen idee wat ze met hun gedrag teweeg brengen. Ook wil ik ze handvatten geven hoe zelf om kunnen gaan met online negativiteit en hoe ze dit voor een deel kunnen voorkomen. Ik werk vanuit de theorie van de groepsdynamica en groepsaanpak, waarbij ik er steeds over nadenk hoe ik de kinderen zo goed mogelijk weet te bereiken. Ik stimuleer ze om na te denken en te reflecteren op de online praktijk.

Kun je me zeggen, waaruit je werkzaamheden concreet bestaan?

Ja, natuurlijk. Wat ik in de eerste plaats doe, zijn gastlessen voor leerlingen met de titel *Bewust online*, waarin ik probeer jongeren onder meer bewust te maken van de impact van (pest-)gedrag op anderen. Bovendien geef ik avonden voor ouders over mediaopvoeding. En er zijn ook scholen die me uitnodigen om teamtrainingen voor hun leraren en ondersteunend personeel rond dit thema te geven.

Wat is belangrijk voor je tijdens bijvoorbeeld de gastlessen voor leerlingen?

Belangrijk voor mij is dat 'zielige' verhalen rond het probleem niet de overhand krijgen. Mijn boodschap bestaat – naast het bewust maken – ook uit de oproep om elkaar te helpen, elkaar als het ware te omarmen in plaats van uit te sluiten én om er samen uit te komen. Daarbij gebruik ik heel veel praktijkvoorbeelden van online gedrag, waarvan leerlingen vaak geen idee hebben, hoe schadelijk het kan zijn. Ik wil jongeren laten zien dat iedereen een eigen keuze heeft, hoe groot de groepsdruk soms kan zijn.

En hoe effectief zijn deze gastlessen?

Je zult begrijpen dat je met een les van 50 minuten geen grote omwentelingen tot stand kunt brengen. Zo'n gastles kan wel een reflectief gesprek zijn om leerlingen aan het denken te zetten en ze tot enig inzicht te brengen. Ik bespreek bijvoorbeeld hoe je kunt ingrijpen als er gepest wordt. En bij cyberpesten is dat lastiger omdat het effect op de gepeste nu eenmaal minder zichtbaar is en de pester zich in zijn online omgeving meer onaantastbaar voelt en zich daarnaar gedraagt. Leerlingen vinden het lastig om in te grijpen en verschuilen zich achter het begrip snitchen, wat zoiets is als verraad plegen of 'klikken'. Ik maak duidelijk dat het melden van pesten niets met snitchen te maken heeft, omdat je het doet om iemand te helpen, die onvoldoende voor zichzelf op kan komen. De pester hoeft je niet te helpen, die kan zichzelf uitstekend weren/verdedigen. Deze gastlessen zijn een goed startpunt voor de leraren en mentoren in de school om verder te werken met dit onderwerp. Het gaat daarbij duidelijk om het scheppen van een groeps cultuur, waarbinnen pesten steeds meer *not done* wordt en het normaal is om ook online positief met elkaar

Verdere informatie en contactgegevens zijn onder de volgende links te vinden:
<https://www.socialmediaimpact.nl/over/>
Contact met Klaartje Schüngel:
klaartje@socialmediaimpact.nl

om te gaan. Ik heb daarvoor ook lespakketten gemaakt, waar lessen van 10 à 15 minuten in zitten, die bijvoorbeeld tijdens de mentorlessen kunnen worden gebruikt. Deze lessen zijn op echte situaties gebaseerd en mikken er op om keuzes te leren maken die bijdragen aan een positief online klimaat op school.

Uit het verslag van de Medilex-conferentie over Pesten op 13 januari 2020

Schokkende inhouden werden zichtbaar in de presentatie van Klaartje Schüngel Cyberpesten en online weerbaarheid. De hevigheid van memes, stickers, verkeerde appgroepen en wraakbeelden binnen het pestproces geeft een extra-dimensie aan de problematiek van het pesten. Aan de hand van een casus ("Op een school is een afbeelding van het hoofd van een leerling op een naakt lichaam geplaatst en verspreid.") wordt een aantal vragen aan de orde gesteld: "Handelen of niet?", "Zo ja, hoe en door wie?", "Wat kan de impact zijn?", "Op welk beleid wil je terugvallen?", "Heeft de school al zo'n beleid?" In het levendige gesprek met de deelnemers dat naar aanleiding van deze vragen ontstond, werden lijnen zichtbaar die bij dergelijke problemen gevolgd zouden kunnen worden. Schüngel reikte een aantal zeer nuttige tips aan die kunnen helpen om het probleem binnen de school beheersbaar te houden. O.a. Organiseer kennisdeling, waarbij wordt gesuggereerd om je door leerlingen op dit gebied te laten bijpraten. En Organiseer een platform, waarbinnen ook positief leiderschap gestimuleerd kan worden. Mogelijk in de vorm van anti-bullying en anti-conflict messages

Wat vind je van de manier waarop SIRE deze problematiek onder de aandacht brengt?

Het is belangrijk dat er organisaties zijn die bewustwording activeren. SIRE brengt maatschappelijke onderwerpen onder de aandacht en brengt hiermee het debat op gang. SIRE richt zich veelal op volwassenen en soms specifiek op ouders. Als het gaat om online pesten hebben ouders ook een verantwoordelijkheid. Het is voor opvoeders niet direct zichtbaar wat hun kind online uitspookt. Daarom is het belangrijk dat ouders interesse tonen in de online activiteiten van hun kind. Hiermee zorg je als ouder dat er ruimte ontstaat om open in gesprek te gaan met je kind over de leuke en minder leuke kanten van internet. Je leert je kind waar de grenzen liggen en maakt hier samen afspraken over. Er zijn programmamakers die hun campagne juist richten op jongeren. Dit doen ze door social influencers te betrekken om zo het verschil te maken. Zo heeft Interpolis in samenwerking met WeFilm Concept en rapper Snelle een videoclip en song Smoorverliefd gelanceerd met als doel om appen op de fiets tegen te gaan. Het lied heeft inmiddels 6,5 miljoen weergaven en wordt ook door leraren getoond om leerlingen bewust te maken dat er momenten

zijn waarop je gewoon niet online gaat (httpDs://www.youtube.com/watch?v=LDDy4m_TiVk)

Zijn trainingen in sociale weerbaarheid ook bi cyberpesten nog wel zinvol?

Trainingen in sociale weerbaarheid zijn mijns inziens altijd zinvol. Ook al vindt cyberpesten in een abstracte wereld plaats, je kunt met een dergelijke training leerlingen ook dan een wapen in handen geven om zich te kunnen verdedigen. Maar in elk geval mag het nooit daartoe beperkt blijven. Juist het investeren in het groepsproces (waarvoor leraren ook enige kennis van groepsdynamica dienen te hebben) is belangrijk. Daarbinnen kan duidelijk worden dat je als leerling altijd een keuze hebt. Bijvoorbeeld om niet te delen of te liken, om geen comments te plaatsen en juist wel op te komen voor de ander. Alles ook weer in het kader van het bewust maken van de implicaties van cyberpesten. Daarbij is en blijft het belangrijk dat een leraar of leerling – vooral in dit ‘nieuwe’ tijdperk – zijn intuïtie moet willen en kunnen inzetten om de signalen te herkennen (“Zie of vermoed ik (cyber-)pestgedrag en kan ik bedenken wie hier misschien gepest wordt? Wat kan ik daaraan doen?”).



Weten we als ‘gewone’ leraren wel genoeg van de ontwikkelingen op het gebied van cyberpesten?

Natuurlijk is het ook zeer wezenlijk om te weten wat er echt aan de hand is op cybergebied. Je moet weten, welke ontwikkelingen er zijn op het gebied van de sociale media.



Het is goed om je ook te laten bijpraten door leerlingen en om kennis hierover met je collega's te delen.

Kun je nog een voorbeeld geven om duidelijk te maken, hoe lastig het voor scholen kan zijn om met sociale media en het cyberpesten om te gaan?

Ja, en dat heeft met name te maken met groepsvorming online. Als groep 8 leerlingen bijvoorbeeld in april al weten naar welke V.O.-school ze gaan, dan beginnen ze vanaf dat moment ook appgroepen met hun nieuwe klas- en schoolgenoten aan te maken. Er is dan al duidelijk groepsvorming met alle gevolgen van dien. Wie gaat er extra-stoer optreden om te verhinderen dat hij of zij op de nieuwe school gepest wordt? Wie wordt belachelijk gemaakt? Wie treedt op en wie houdt zich muisstil? Je ziet dat een deel van het storming-forming-norming-proces al heeft plaatsgevonden voordat de leerlingen de eerste dag op de middelbare school zijn. Er zijn scholen die al zo ver gaan dat ze appgroepen verbieden tijdens de kennismakingsdag van eerste klassers vlak voor de zomervakantie. Het is maar zeer de vraag of dat effectief is. Het lijkt beter om er op een andere manier aandacht aan te besteden. Bijvoorbeeld door duidelijke, goed na te leven afspraken te maken over online gedrag. Nu zie je dat nog niet alle scholen het online-element meenemen tijdens het maken van gedragsafspraken op school. Belangrijks is dat een school beleid maakt om een positief online-klimaat te bevorderen.

Hartelijk dank voor dit interview en veel succes met jouw zo zinnige en belangrijke werk.